

รถแห่ดนตรีสด: ความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชน

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย¹

Live Music Truck: The Popularity of Community Activities in the Northeast of Thailand

อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ²
Ittipong Thongsrikate

Received: April 1, 2021

Revised: December 2, 2021

Accepted: December 14, 2021

บทคัดย่อ

รถแห่ดนตรีสดเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่สามารถพบเห็นได้ในกิจกรรมรื่นเริงของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย บทความนี้สนใจศึกษาที่มาและพัฒนาการของรถแห่ดนตรีสด ความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนโดยใช้รถแห่ดนตรีสดของชุมชนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำจำนวน 5 คน ผู้รู้ในชุมชนจำนวน 5 คน ชาวบ้านในชุมชนจำนวน 10 คน และผู้ที่เป็นเจ้าของรถแห่ดนตรีสดจำนวน 5 คน พร้อมกับร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่ใช้บริการรถแห่ดนตรีสด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า รถแห่ดนตรีสดที่กำลังได้รับความนิยมของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย มาจากการนำเอามรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่แต่เดิมในพื้นที่มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยหยิบเอาความโดดเด่นทางวัฒนธรรมของตนตรี ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน การบรรเลงดนตรีในงานบุญประเพณีวิถีชีวิตของคนอีสานมาผสมผสานจนเป็นรูปแบบความบันเทิงที่มีความแปลกใหม่และตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่ แผลขยายไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยสื่อใหม่ที่สามารถดึงดูดคนทั้งในและนอกชุมชนเข้ามาร่วมในกิจกรรม และวิถีชีวิตของคนอีสานที่ใช้ดนตรีในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีในวิถีชีวิต ประเพณีตามเทศกาล และประเพณีและประเพณีเฉลิม

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง มาตรการควบคุมการบริโภคแอลกอฮอล์ของชุมชนในกิจกรรมรถแห่ดนตรีสด จังหวัดขอนแก่น ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากแผนงานศูนย์วิจัยปัญหาสุรา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ ดร.ประจักษ์กลุ่มสหวิทยาการสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (Lecturer Ph.D., Interdisciplinary of Social Science Section, Faculty of Liberal Arts, Maejo University) Email: Thongsrikate@gmail.com

ฉลองทางสังคม ทำให้รถแห่ดนตรีสดได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วในช่วงไม่ถึงทศวรรษที่ผ่านมา
คำสำคัญ: รถแห่ดนตรีสด ความนิยม กิจกรรมของชุมชน สื่อสมัยใหม่

Abstract

Live music truck is a social phenomenon found in festive activities in the Northeast (Isan Region) of Thailand. The purpose of this paper was to study background and development of live music truck, the popularity of community activities in which the live music truck is used in a northeastern province of Thailand. The study employed a qualitative research methodology. The data was collected by implementing in-depth interviews with five community leaders, five knowledgeable locals, ten local people, and five live music truck owners. The participant and non-participant observations were also used. The obtained data was analyzed by using content analysis.

The results found that the live music truck was created by adapting existing cultural heritage to social changes, media, and modern technology by combining the prominence of music cultures, such as folk musical instruments, and music performance in local festivals in the Northeast. This adjustment aimed to create a new form of entertainment that served the needs of people in the local community and other areas. Implementing the new media drew attention from many people from inside and outside the community to participate in the activities and way of life of the Isan people, who use music for rites of passage, calendars, and rites of social festivities. Throughout the last decade, the live music truck's popularity has steadily increased.

Key words: Live Music Truck, Popularity, Community Activity, New Media

unนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน เป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่และประชากรมากที่สุดของประเทศไทย มีประชากรราว 21.59 ล้านคน และมีพื้นที่ 168,854 ตารางกิโลเมตร และเป็นพื้นที่หนึ่งในอาณาบริเวณลุ่มน้ำโขงที่มีรอยต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ทำนาและรับจ้าง เนื่องจากภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงค่อนข้างแห้งแล้งเพราะพื้นดินไม่เก็บน้ำ ฤดูแล้งจะกันดาร ฤดูฝนน้ำจะท่วม (กิจดิพนธ์ ประชาชิต, 2554) และเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรม มีความงดงามของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติ (ฉันทริญาภัทร์ กาญจนสาธนา บุญทัน เชษฐสุราษฎร์ อภิชาติ แสงไกร, 2557) ขณะเดียวกันก็มีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีในรอบหนึ่งปีเรียกว่า “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ที่ได้ยึดถือสืบทอดปฏิบัติกันมาอย่างยาว (เพ็งวิภาศ

พลผ่า, 2559) ลักษณะเฉพาะของคนในภูมิภาคนี้เป็นคนรักสนุก ขยัน อดทน พยายามหาความบันเทิงในทุกโอกาส เพื่อผ่อนคลายความไม่สบายใจ หรือสภาพความทุกข์ยากอันเนื่องจากสภาพธรรมชาติ โดยใช้ดนตรีช่วยผ่อนคลายจากการทำงาน รวมทั้งสร้างความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน (เขาวฤทธิ์ ซาค่าโฮ และสรวงสุดา สิงขรอาสท์, 2560)

การสร้างความบันเทิงด้วยการแสดงดนตรี นอกจากการผ่อนคลายจากการทำงานแล้วยังเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานบุญประเพณีของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในภูมิภาคแถบนี้ อธิคม วงษ์นางและสิทธิศักดิ์ จำปาแดง (2560) ได้จำแนกให้เห็นว่าการเล่นประกอบดนตรีของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหากจัดกลุ่มตามวัฒนธรรมสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีอีสานเหนือ ได้แก่ วงกลองยาว วงแคน วงโปงลาง เป็นต้น และกลุ่มดนตรีอีสานใต้ ได้แก่ วงกันตรึม วงมโหรี ที่ได้รับอิทธิพลมาจากมโหรีเขมร (พิทยวัฒน์ พันธะศรี, 2557) ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น การใช้ดนตรีในการประกอบในพิธีกรรมงานบุญประเพณีทางกลุ่มวัฒนธรรมอีสานเหนือใช้วงกลองยาวหน้าขบวนในประเพณี 12 เดือน (สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, 2561) ขณะเดียวหากเป็นงานบุญประเพณีของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ก็ใช้วงมโหรี หรือวงกันตรึมเป็นดนตรีประกอบ ซึ่งการใช้ดนตรีในการประกอบพิธีกรรมมีเป้าหมายเพื่อสร้างบรรยากาศของความสนุกสนานแก่กิจกรรมที่จัดขึ้น

การเห็นเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับงานบุญประเพณีของคนอีสาน ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในนิทานพื้นบ้าน จิตรกรรมฝาผนังในวิหาร หรือสิม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นเวลานาน หรือที่คนในพื้นที่เรียกว่า “ฮูปแต้ม” (Mural) เป็นรูปวาดภาพเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่นอีสาน (เทพพร มังธานี, 2554) และเรื่องราวของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับดนตรี การแสดงดนตรีที่ปรากฏในฮูปแต้ม ได้แก่ วงกลองยาว ซึ่งชาวอีสานมีการละเล่นของวงกลองยาวในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น บวชนาค ทอดกฐิน นิยมเล่นกันเป็นที่รื่นเริงสนุกสนานตามเทศกาลต่าง ๆ ต่อมาได้มีผู้นำแคนมาเล่นเป็นวงและผสมผสานกับวงเครื่องสายต่าง ๆ ในการแห่บุญกฐิน บุญผ้าป่า เช่น วงพิณ วงแคน วงซอ เป็นต้น (ทรงวิทย์ สิทธิทองสี, 2563) การแห่จึงผูกพันกับวิถีชีวิตของคนอีสานและเป็นกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ขณะเดียวกันเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ปรับเปลี่ยนพร้อมกันไปเพื่อให้สอดคล้องกับความทันสมัยและตอบสนองต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมไปถึงการแสดงดนตรีอย่างหมอลำที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย (ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม, 2553)

รถแห่ดนตรีสด (Live music car) เป็นการแสดงดนตรีรูปแบบหนึ่งกำลังได้รับความนิยมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงถึงทศวรรษที่ผ่านมา มีการเรียกลักษณะของการแสดงดนตรีนี้ว่า “มหรสพเคลื่อนที่” เนื่องจากเป็นรถบรรทุกที่ได้มีการดัดแปลงสภาพมาเป็นรถเครื่องเสียงเคลื่อนที่ สามารถแสดงดนตรีและขับร้องสดจากนักร้องนักดนตรีประจำรถแห่ และกำลังแทนที่หมอลำหรือวงแห่กลองยาวแบบดั้งเดิม (จารุวรรณ ดั่งวงศ์จันทร์, 2563) บทความนี้จึงสนใจศึกษาความนิยมของรถแห่ดนตรีสดในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นว่ารถแห่ดนตรีสดมีที่มาและพัฒนาการอย่างไร สาเหตุใดรถแห่ดนตรีสดจึงได้รับความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย เพื่อที่จะ

ได้เข้าใจและเห็นถึงความนิยมของการแสดงดนตรีในลักษณะนี้ได้มากขึ้น ขณะเดียวกันอาจนำไปสู่รูปแบบการแสดงดนตรีที่สามารถตอบสนองของกลุ่มผู้ฟัง ตลอดจนการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจาก การแสดงดนตรีในลักษณะนี้

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่อง รถแท่นดนตรีสด : ความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาที่มา และพัฒนาการของรถแท่นดนตรีสด
2. เพื่อศึกษาความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้รถแท่นดนตรีสด

วิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกเกี่ยวกับที่มา พัฒนาการและความความนิยมของรถแท่นดนตรีสดในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

พื้นที่ในการวิจัย การศึกษานี้ได้เลือกพื้นที่การศึกษา คือ ชุมชนบ้านโคก (นามสมมติ) เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ชุมชนแห่งนี้มีความถี่ของการใช้บริการรถแท่นดนตรีสดในการทำกิจกรรมของชุมชนเป็นประจำ ข้อมูลจากเพจ Facebook ขอนแก่นแดนหมอลำ ในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน พ.ศ.2563 พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการรถแท่นดนตรีสดสูงถึง 10 กิจกรรม ซึ่งมากกว่าชุมชนอื่นในพื้นที่เดียวกัน ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกร ทำไร่ทำนาและรับจ้าง ยังคงดำเนินวิถีชีวิตด้วยการพึ่งพาอาศัยกันในระบบญาติพี่น้องและปฏิบัติตามหลักประเพณีฮีตฮอยของคนอีสานนั่นคือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำให้ข้อมูลสำคัญ ชุมชนจำนวน 5 ราย ผู้รู้ในชุมชนจำนวน 5 ราย ชาวบ้านในชุมชนจำนวน 10 ราย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ 1) เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป 2) อาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นพื้นที่ในการวิจัยอย่างน้อย 1 ปี 3) เป็นผู้ที่สามารถอ่าน และเขียนภาษาไทยได้ และ 4) มีความเต็มใจให้สัมภาษณ์ และเจ้าของรถแท่นดนตรีสดจำนวน 5 ราย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป 2) ประกอบกิจการรถแท่นดนตรีสดมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี 3) เป็นผู้ที่สามารถอ่าน และเขียนภาษาไทยได้ และ 4) มีความเต็มใจให้สัมภาษณ์ โดยแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่ใช้บริการรถแท่นดนตรีสด

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน พฤษภาคมถึงเดือน พฤศจิกายน 2563 การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อประสานงานกับ

ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ในการช่วยประสานงานและการติดต่อประสานงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตัวผู้วิจัยเอง เมื่อพบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองและชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนจะทำการสัมภาษณ์ทุกครั้ง หากผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวกในการให้ข้อมูลแต่ละครั้งได้มีการนัดหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ด้วยการนำทฤษฎีที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเป็นเนื้อความแบบคำต่อคำ แยกบทสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล พร้อมตรวจสอบความถูกต้อง กำหนดรหัสให้กับข้อความ หรือเนื้อความที่ได้จากการทบทวนเอกสาร งานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และเรียบเรียงเพื่อจัดกลุ่มสำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เลขที่ HE-048-2020 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2563

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง รถแท็กซี่สตรีสัด: ความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย แบ่งผลการศึกษาดังกล่าวออกเป็น 2 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ที่มาและพัฒนาการของรถแท็กซี่สตรีสัด และ 2) ความนิยมรถแท็กซี่สตรีสัดในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาการของรถแท็กซี่สตรีสัด

รถแท็กซี่สตรีสัดเป็นรูปแบบการแสดงดนตรีทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในภาคอีสาน ซึ่งได้รับอิทธิพลในการแสดงดนตรีมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แถบฝั่งซ้ายลุ่มน้ำโขงที่นิยมการเล่นดนตรีเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีปฏิบัติอย่างฮีดลีสองคองลีสี่ (ฮีดคือ จาริต หมายถึง สิ่งที่ต้องทำ) ในแต่ละเดือนมีการกำหนดให้มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่ต้องปฏิบัติ เช่น บุญเดือนสาม บุญข้าวจี บุญเดือนสี่ บุญผะเหวด บุญเดือนหกบุญบั้งไฟ เป็นต้น งานบุญประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละเดือนนั้นมีการนำเอาการแสดงดนตรีพื้นบ้าน หรือวงดนตรีเข้ามาทำการแสดงเพื่อสร้างความสนุกสนานควบคู่กันไปด้วย โดยที่มาและพัฒนาการของรถแท็กซี่สตรีสัดอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค ดังนี้

1.1 ยุคดั้งเดิม ก่อนทศวรรษที่ 2520 เป็นยุคที่นำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เช่น กลองยาว พิณ แคน ฉิ่ง ฉาบมาประกอบ เรียกว่า การแห่กลองยาว การแห่พิณ การแห่แคน บรรเลงดนตรีทำนองพื้นบ้านเรียกว่า “ลาย” เช่น ลายเตี้ย ลายลัดพัดพราว สายสร้อย เป็นต้น การแสดงดนตรีลักษณะนี้มีเพียงการบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียว ไม่ได้มีคำร้องหรือบทร้องในดนตรี วัตถุประสงค์การแสดงก็เพื่อสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ที่มาขบวน โดยผู้ที่เข้าร่วมในขบวนมีการพ้อนใส่กลองยาว ใส่พิณ แคนในขบวนแห่ ซึ่งการแห่ในยุคดั้งเดิมนั้นนิยมแห่ในงานบุญพระเพณีที่จัดขึ้นในรอบ 12 เดือน เช่น เดือนยี่ใช้กลองยาวบรรเลงในขบวนแห่ผ้าป่าผ้าตามหมู่บ้านต่าง ๆ เดือนสาม เดือนสี่ใช้แห่กันที่หลอนในงานบุญผะเหวด เป็นต้น

1.2 ยุคผสมวง ประมาณทศวรรษที่ 2520 เป็นยุคที่นำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้านมาผสมกับเครื่องดนตรีสากลจนเป็นวงที่ใหญ่ขึ้น เช่น คีย์บอร์ด กีตาร์ เบส เป็นต้น แต่ยังคงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่างพิณ หรือแคนซึ่งเป็นเอกลักษณ์ความเป็นอีสานไว้ นอกจากนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านมาผสมกับเครื่องดนตรีสากลแล้วได้มีการต่อสายเครื่องดนตรีกับเครื่องขยายเสียงจากแบตเตอรี่ของรถยนต์ โดยใช้รถเข็นบรรทุกเครื่องขยายเสียงเพื่อใช้แห่รอบหมู่บ้าน การแสดงดนตรียังคงบรรเลงดนตรีทำนองพื้นบ้าน นิยมแห่ในงานบุญประเพณี งานรื่นเริงของชุมชน และไม่มีคำร้องหรือบทร้องในดนตรีเช่นเดียวกับยุคดั้งเดิม แต่มีเสียงดนตรีที่ดังกระหึ่มมากขึ้น

1.3 ยุครถแห่ดนตรี ประมาณกลางทศวรรษที่ 2530 ในยุคนี้มีการคิดค้นรูปแบบการแห่ดนตรีที่ใช้รถในการบรรเลง หรือเรียกว่า “รถแห่ชาวด” โดยนำเอารถบรรทุกขนาดสี่ล้อมาบรรทุกเครื่องเสียงไว้บริเวณท้ายกระบะ เชื่อมต่อระบบเข้ากับเครื่องเสียงที่ติดอยู่กับตัวรถ การบรรเลงดนตรีในยุครถแห่ดนตรีนี้มีการเปลี่ยนแปลงจากยุคดั้งเดิมและยุคผสมวงที่ไม่ใช่การบรรเลงสด แต่เป็นการเปิดแผ่นเสียงที่มีทั้งดนตรีบรรเลงและดนตรีที่มีเนื้อร้อง ในส่วนการแห่รถแห่ดนตรีมีการใช้ในกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การแห่เพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ดังคำบอกเล่าของคนในชุมชนได้เล่าให้ฟังว่า

“..บุญผเหวด กะมีรถแห่ อันนี้สมมติว่าบ้านเฮามีเครื่อง ขะเจ้ากะสอย (ช่วย) บได้ดนตรีสด เอากะเปิดรถเอาตู้ขึ้นรถกะเปิดชาวด กะแห่ ผู้มาฆวนกะเดินไปธรรมดา เฮาละ ถ้าเป็นบุญแจกข้าว บุญกลืน เจ้าภาพเพิ่น (เขา) กะสิจ้างรถแห่ ถ้าเป็นงานบุญส่วนตัวชะเจ้าจ้าง...”

सान (นามสมมติ) สัมภาษณ์ 2563

1.4 ยุครถแห่ดนตรีสด ปลายทศวรรษที่ 2550 เป็นยุคที่ได้นำเอารถแห่ดนตรีมาพัฒนาให้สามารถบรรเลงดนตรีและขับร้องสดได้บนรถ ซึ่งเป็นการบรรเลงดนตรีที่มีรูปแบบแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม โดยนำรถบรรทุกขนาดใหญ่ (หกล้อ) มาเป็นบรรทุกเครื่องขยายเสียงที่มีขนาดใหญ่เทียบเท่ากับตัวรถคล้ายกับเวทีหมอลำ มีการวางระบบเครื่องเสียงและอุปกรณ์ในการเชื่อมต่อเครื่องดนตรีแบบเบ็ดเสร็จบนตัวรถ ติดตั้งเครื่องปั่นไฟขนาดใหญ่บนตัวรถ พร้อมกับระบบแสง สี เสียง สามารถบรรเลงดนตรีได้เมื่อเวลารถเคลื่อนที่ผ่านไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน การแสดงของรถแห่ดนตรีสดเป็นการบรรเลงดนตรีสดที่มีการผสมทั้งเครื่องดนตรีพื้นบ้านกับเครื่องดนตรีสากล ในส่วนของการบรรเลงนั้นมีทั้งการบรรเลงดนตรีทำนองพื้นบ้านและดนตรีที่มีคำร้อง ขณะเดียวกัน การแสดงของรถแห่ดนตรีสดส่วนใหญ่ยังเป็นการแสดงที่เกี่ยวข้องกับงานบุญประเพณี และงานตามที่เจ้าภาพว่าจ้างให้ไปทำการแสดง เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ดังคำบอกเล่าของเจ้าของรถแห่ดนตรีสดที่เล่าให้ฟังเรื่องราวของรถแห่ให้ฟังว่า

“...ตอนแรกทางภาคอีสานจะเป็นมโหรี เป็นกลองยาวเป็นอะไรใช่ไหมครับ
 ที่นี้มันก็เริ่มมีรถเล็กรถกระบะ เป็นรถหกล้อเล็กทำกันขึ้นมา ตอนแรกก็เป็นเปิดซาวด์
 เป็นอะไรประมาณนี้ ก็เลยอยากอยากเป็นแหวกแนวบ้าง เราก็มักไปเล่นสดบนรถก็ได้
 เราแค่เอาเครื่องเสียงเข้ามาเพิ่ม เอาไฟมาเพิ่ม มันก็แปลกใหม่ในสมัยนั้น...”

ท็อป (นามสมมติ) สัมภาษณ์ 2563

อาจกล่าวได้ว่ารถแห่ดนตรีสดมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากเครื่องดนตรีไม้ที่
 ขึ้นที่นำมาใช้บรรเลง เช่น พิณ แคน กลองยาว มาเป็นเครื่องประกอบจังหวะที่ใช้เล่น หรือแสดง
 ประกอบพิธีกรรม นำมาสู่การผสมวงที่มีทั้งเครื่องดนตรีพื้นบ้านและเครื่องดนตรีสากลเข้ากัน และ
 เชื่อมต่อเครื่องขยายเสียงบนรถบรรทุก จนกลายมาเป็นรถแห่ดนตรีสดที่สามารถบรรเลงดนตรีบน
 ตัวรถ และเคลื่อนที่ไปทำการแสดงไปตามสถานที่ต่าง ๆ ของชุมชนได้ โดยผู้วิจัยได้สรุปที่มาและ
 พัฒนาการของรถแห่ดนตรีสดไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พัฒนาการของรถแห่ดนตรีสด

**2. ความนิยมรถแห่ดนตรีสดในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ประเทศไทย** ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ลักษณะและ
 ความโดดเด่นของรถแห่ดนตรีสด และ 2) ดนตรีกับวิถีชีวิตของคนอีสาน มีรายละเอียดของเนื้อหา
 ดังนี้

2.1 ลักษณะและความโดดเด่นของรถแห่ดนตรีสด (ภาพที่ 2)

2.1.1 รถแห่ดนตรีสดเป็นรถบรรทุกขนาดใหญ่ มีการดัดแปลงรถเพื่อใช้บรรทุก
 เครื่องเสียงเทียบเท่าได้กับระดับเวทีคอนเสิร์ต พร้อมแสง สี เสียงรอบคันรถ ใช้หม้อแปลงไฟฟ้า
 ขนาดใหญ่ที่ติดตั้งไว้ที่ท้ายรถสำหรับผลิตกระแสไฟฟ้า การดัดแปลงสภาพรถจากรถบรรทุกเป็น
 ปัญหาอย่างหนึ่งที่เจ้าของรถแห่ดนตรีสดกล่าวกับผู้วิจัยว่า เป็นสิ่งที่ขัดต่อกฎหมายพระราชบัญญัติ
 ขนส่งทางบก แต่มีการผ่อนปรนให้รถแห่ดนตรีสดจดทะเบียนเป็นรถบรรทุกเฉพาะกิจได้แต่หลังปี
 พุทธศักราช 2562 พบว่า มีผู้ซื้อฮินจรถทะเบียนรถบรรทุกเฉพาะกิจ หรือรถแห่ดนตรีสดเพิ่ม
 มากขึ้นทำให้กรมการขนส่งทางบกไม่อนุญาตให้จดทะเบียนรถแห่ดนตรีสดเป็นรถแห่เฉพาะกิจ
 ซึ่งกลายเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่เจ้าของรถแห่ดนตรีสดกำลังเผชิญอยู่ขณะนี้

รถแห่ดนตรีสดแต่ละคันมีการลงทุนค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นรถบรรทุกขนาดใหญ่ มีการติดตั้งเครื่องเสียงเต็มรูปแบบ และการต่อเติมโครงสร้างบางส่วนเพื่อให้บรรทุกเครื่องเสียง นักร้อง นักดนตรี ไฟแสงสี การตกแต่งชื่อ หรือโลโก้บริเวณตัวรถแห่ ซึ่งรถแห่หนึ่งคันซึ่งงบประมาณลงทุนสูงถึงคันละ 1 ล้าน ถึง 4 ล้านบาท แม้ว่ารถแห่ดนตรีสดแต่ละคันมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนค่อนข้างสูงแต่ผู้ที่เป็นเจ้าของรถแห่ก็ตัดสินใจที่จะลงทุน เนื่องจากเป็นผู้ที่รักในเสียงดนตรี ชื่นชอบเครื่องเสียงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และต้องการมีรถแห่ดนตรีสดเป็นของตนเอง ดังคำบอกเล่าของเจ้าของรถแห่ดนตรีสดได้เล่าให้ฟังว่า

“...ทำวงดนตรี เวทีเครื่องเสียงมาก่อน ตอนไปเรียนก็คือทำงานไปด้วย ก็เลยทำงานพวกเครื่องเสียงอยู่ที่เชียงใหม่ หลังจากจบค่อยมาทำเครื่องเสียงต่อที่บ้านของตัวเอง รถแห่ดนตรีสดนี้เพิ่งเริ่มทำมาได้เกือบ 2 ปี...”

แคน (นามสมมติ) สัมภาษณ์ 2563

แม้ว่ารถแห่ดนตรีสดมีการลงทุนที่ค่อนข้างสูง แต่กลับพบว่าในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2559-2563) มีรถแห่ดนตรีสดมากกว่า 400 คัน ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่ารถแห่ดนตรีกำลังเป็นที่ต้องการของคนในพื้นที่หรือกำลัง “ขาขึ้น” จนมีการก่อตั้งเพจบุ๊กแฟนเพจ (Facebook Fan page) ชมรมรถแห่หมื่นทรีดนตรีสดแห่งประเทศไทยในเครือข่ายสังคมออนไลน์ รวมทั้งแฟนเพจต่าง ๆ ของรถแห่ดนตรีสดแต่ละคัน สำหรับเป็นช่องทางในการติดต่อและให้บริการของรถแห่ดนตรีสด การให้บริการรถแห่ดนตรีสดส่วนใหญ่ใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานมงคล เช่น งานบวช งานแห่กฐิน ป่าผ้า งานบุญตามประเพณีต่าง ๆ งานกินเลี้ยง ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น โดยมีราคาในการบริการเริ่มต้นอยู่ที่ 17,000-18,000 บาท ซึ่งราคาเริ่มต้นขึ้นขึ้นอยู่กับความมีชื่อเสียงของรถแห่ดนตรีสดแต่ละคัน ต่อการแสดง 3 ชั่วโมง หากมีการว่าจ้างในต่างอำเภอ หรือต่างจังหวัดที่ห่างจากที่ทำการรถแห่ดนตรีสดแต่ละคันจะมีการคิดค่าบริการไปตามระยะทางที่เพิ่มขึ้น ซึ่งในช่วงเทศกาลรถแห่ดนตรีสดสามารถรับงานสูงสุดได้ถึง 3 งานต่อวันทั้งการแสดงแบบเคลื่อนที่และจอดเล่น โดยรถแห่ดนตรีสดมีความโดดเด่น ดังนี้

2.1.2 มหรสพที่สามารถเคลื่อนได้ ความแปลกใหม่ของรถแห่ดนตรีสด คือการแสดงดนตรีสดที่สามารถจอด และเคลื่อนที่ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในชุมชน หรือสถานที่ที่เจ้าภาพว่าจ้างให้ไปทำการแสดงได้ ซึ่งรถแห่ดนตรีสดแตกต่างจากเวทีหมอลำ หรือมหรสพอื่น ๆ ที่ต้องตั้งเวทีเครื่องเสียงขนาดใหญ่ในพื้นที่ใดที่หนึ่งของชุมชน และต้องใช้คนจำนวนมากในการตั้งเวที ขนถ่ายอุปกรณ์เครื่องเสียง ฉาก รวมทั้งนักแสดงสำหรับการแสดงในแต่ละครั้ง ขณะที่รถแห่ดนตรีสดสามารถทำการแสดงได้เทียบเท่ากับวงดนตรี หรือเวทีหมอลำขนาดใหญ่ อีกทั้งยังสามารถเคลื่อนที่ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนได้ง่าย ใช้คนจำนวนน้อย มีเพียงนักร้อง นักดนตรี ผู้คุมเครื่องเสียง ก็สามารถทำการแสดงได้ อีกทั้งราคาค่าจ้างถูกกว่าการว่าจ้างวงดนตรีหมอลำ ดังคำบอกเล่าของเจ้าของรถแห่ดนตรีสดรายหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่า

“...บางทีมันก็เหมือนแบบว่าบางที่เราจ้างมหรสพ เราจ้างเป็นลำซึ่งเป็นคอนเสิร์ตเลย แต่ว่าเราเอารถแห่ไป แหน่หน้า แหน่บวช ก็เหมือนเป็นมหรสพไปเลยในตัว มันก็เลยกลายเป็น 2 in 1 คือ จบในโจทย์เดียวเลย คือแทนที่อย่างเมื่อก่อนเราจะแห่เป็นมโหรี เป็นรถเล็กเปิดซาวด์แห่ แล้วเราจะต้องมาจ้างหนึ่ง จ้างหมอลำซึ่งจ้างคอนเสิร์ตอีกทีหนึ่ง แต่ถ้าเป็นคอนเสิร์ตก็คือจบ...”

รถแห่กับเวทีคอนเสิร์ตราคามันแตกต่างกันครับ แตกต่างโดยสิ้นเชิงเลย เพราะอย่างระบบรถแห่เท่ากันกับเวทีเลย ด้วยระบบเหมือนกับคอนเสิร์ตเลย หนึ่งถูกอย่างถ้าเป็นคอนเสิร์ตลำซึ่ง เริ่มต้นที่สามหมื่น สามหมื่นห้า สี่หมื่นห้า รวมทุกอย่างแล้ว แต่ถ้าเป็นรถแห่เริ่มต้นที่หมื่นแปดเอง แต่ถ้าเป็นลำซึ่งก็จะเป็นห้าชั่วโมง ราคาก็อยู่ที่สามหมื่นห้า...”

จิ๊อด (นามสมมติ) สัมภาษณ์ 2563

2.1.3 รูปแบบการแสดงที่สามารถโต้ตอบกับผู้เข้ามาร่วมในกิจกรรม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรถแห่ดนตรีสดกับผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์บอกข่าวของเจ้าภาพ การทักทาย หยอกล้อกับผู้ที่มาร่วมกิจกรรม ตลอดจนการร้องขอให้นักร้องนักดนตรีบรรเลงบทเพลงที่เป็นที่นิยม หรือบทเพลงโด่งดังในอดีตตามที่ถูกผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือเจ้าภาพต้องการให้บรรเลง เป็นความโดดเด่นอีกอย่างหนึ่งของรถแห่ดนตรีสด ซึ่งแตกต่างจากรถแห่ที่ยุคก่อนหน้าที่มีการบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะบทเพลงที่รถแห่ดนตรีสดนำมาขับร้องขณะทำการแสดงส่วนใหญ่เป็นบทเพลงที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในเวลานั้น ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการแสดงของรถแห่ดนตรีสดกับผู้เข้ามาร่วมกิจกรรมที่สามารถตอบโต้กันได้อย่างทันท่วงที ส่วนหนึ่งเป็นการสร้างฐานแฟนคลับให้กับรถแห่ดนตรีสดแต่ละคันพร้อมกันไปด้วย ดังคำบอกเล่าของคนในชุมชนว่า

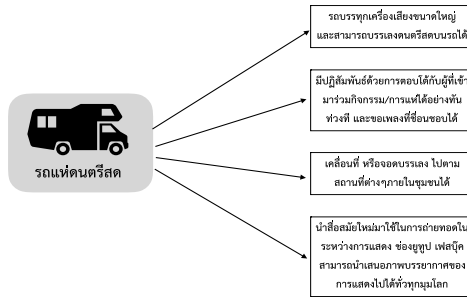
“...ถ้ามีดนตรีสดคนจะชอบ เพราะมันขอเพลงได้ง่าย คือการเล่นกับคนได้อย่างสนุกสนาน แชวโน่น แชวนั่นได้ เปิดเทปก็คือเต้นธรรมดา เทาที่ประสบการณ์ในการนั่งฟังในการแห่จะรู้เลยว่าถ้าเป็นรถดนตรีสดก็รู้เลยว่าเอาส่งเสียงหน่อย ้วยุ่น น่องเสื่อเขี้ยว แต่ถ้าเป็นการแห่เปิดเทป (รถแห่ดนตรี) นะ คนไม่ค่อยมีเยอะหรอก...”

บุญหลาย (นามสมมติ) สัมภาษณ์ 2563

2.1.4 การนำสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการแสดง รถแห่ดนตรีสดนอกจากนักร้อง นักดนตรี ผู้ควบคุมเครื่องเสียงที่ประจำอยู่บนตัวรถ ยังมีผู้ที่ทำหน้าที่ในการนำเสนอภาพบรรยากาศการแสดงของรถแห่ หรือที่เรียกว่าทีม Social media คอยทำหน้าที่อัปเดตรูปภาพและถ่ายทอดสดบรรยากาศการแสดง หรือผลการแสดงที่ผ่านมาจากรถแห่ดนตรีสดแต่ละคันผ่านสื่อสมัยใหม่ ได้แก่ เฟซบุ๊กแฟนเพจ ช่องยูทูปประจำรถแห่ พร้อมกับที่อยู่และ

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อของรถแห่ดนตรีสดแต่ละคัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำระบบเครื่องเสียงที่สามารถควบคุมด้วยอุปกรณ์เล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมระบบเสียงขณะที่กำลังแสดง ซึ่งรถแห่ดนตรีสดบางคันมีการลงทุนระบบเครื่องเสียงเป็นหลักหลายแสนบาท และมีการเปลี่ยนระบบให้มีความทันสมัยในทุก 2 ปี ซึ่งการนำสื่อสมัยใหม่มาใช้ของรถแห่ดนตรีสดเป็นการประชาสัมพันธ์ให้รถแห่ดนตรีสดกลายเป็นที่รู้จักในสื่อออนไลน์ ไม่ใช่เพียงแค่คนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเท่านั้น แต่เป็นคนทั่วโลกที่สามารถเข้าถึง รับชม รับฟัง การแสดงของรถแห่ดนตรีสดได้

ภาพที่ 2 ความโดดเด่นของรถแห่ดนตรีสด

2.2 ดนตรีกับวิถีชีวิตของคนในอีสาน

ดนตรี หรือการแห่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและพิธีกรรมของคนในพื้นที่ เช่น ประเพณีเกี่ยวกับช่วงชีวิต ประเพณีตามเทศกาล และประเพณีเฉลิมฉลองทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในนิทานพื้นบ้าน จิตรกรรมฝาผนังในวิหาร หรือสิม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นเวลานาน ผู้วิจัยได้มีโอกาสในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานบุญประเพณีของชุมชนแห่งนี้หนึ่งถึงสองครั้งพบว่า รถแห่ดนตรีสดได้เข้ามาในชุมชนหรือเริ่มมีบทบาทในกิจกรรมของชุมชนในช่วง 3 ถึง 4 ปีที่ผ่านมา ก่อนหน้านั้นชุมชนแห่งนี้ก็มีรถแห่ในลักษณะของรถแห่ดนตรี หรือรถแห่ชาวด่ และวงกลองยาว สำหรับใช้แห่หน้าขบวนในงานบุญประเพณีที่จัดขึ้นในชุมชน ดังคำบอกเล่าของคนในชุมชนที่ว่า

“...แต่ว่ารถแห่นี้มีอยู่ในบ้านเฮานี้มีอยู่คันหนึ่ง แม่ว่ามันกะมีมาเรื่อย ๆ อยู่ทีเล่นสด ๆ นี่มาก็สี่ปีแล้ว ตะกี้มันกะ (ก่อนหน้านี) เป็นรถเปิดเครื่องเสียงชื่อ ๆ (เฉย ๆ) รถเปิดเสียงนี้โดด (นาน) ปีแล้วเด้ แต่ว่ารถดนตรีสดนี้ประมาณสามสี่ปีมานี้...”

สายใจ (นามสมมติ) สัมภาษณ์ 2563

การใช้รถแห่ดนตรีสดในกิจกรรมกรรมของชุมชน มีเป้าหมายเพื่อสร้างบรรยากาศให้มีความสนุกสนาน ครื้นเครง ด้วยการบรรเลงดนตรี ซึ่งรถแห่ดนตรีสดสามารถบรรเลงดนตรีได้ทั้งดนตรีทำนองพื้นบ้านของอีสานและดนตรีทั่วไปตามสมัยนิยม จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ดนตรี

ที่ได้รับค่านิยมของคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นดนตรีแนวหมอลำ ซึ่งเป็นดนตรีทำนองพื้นบ้านของภาคอีสาน หรือเพลงลูกทุ่งหมอลำ การใช้รถแห่ในกิจกรรมของชุมชนพบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนมีการเลือกใช้รถแห่ที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของกิจกรรม บางกิจกรรมก็ไม่ได้ใช้รถแห่ดนตรีที่มีขนาดใหญ่ แต่จะเลือกใช้เป็นรถแห่ดนตรี หรือรถแห่เครื่องเสียงที่มีขนาดเล็กกว่า เช่น แท้กลืน แท้ผ้าป่า หรือขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ส่วนงานบวชคนในชุมชนส่วนใหญ่นิยมใช้บริการรถแห่ขนาดใหญ่อย่างรถแห่ดนตรีสด ทั้งนี้การเลือกใช้รถแห่ดนตรีสดนั้นขึ้นอยู่กับความชื่นชอบ หรือค่านิยมของผู้ที่เป็นเจ้าภาพที่จะรถแห่ไปทำการแสดง ทั้งนี้เจ้าภาพที่ว่าจ้างรถแห่ไปทำการแสดงอาจเป็นเจ้าภาพเดี่ยว หรือเจ้าภาพพร้อม (ร่วมกันลงขันเพื่อรถแห่ดนตรีสดไปทำการแสดง) เนื่องจากทราบว่าจ้างรถแห่ดนตรีสดมีค่าจ้างที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับรถแห่ดนตรี หรือการเช่าเครื่องเสียงทั่วไป ดังคำบอกเล่าของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนว่า

“...มันเป็นนำเจ้าภาพ บางเจ้ากะมัก (ชอบ) อยู่แล้ว อยากให้มัน(สนุกสนาน) อยากให้สนุกสนานกันจังซี รถแห่ดนตรีเล่นสดบ่ต่ำกว่าสองหมื่น อาจสิสูงหรืออาจสิต่ำนี้กะปู้...”

เวียง (นามสมมติ) สัมภาษณ์ 2563

การจ้างรถแห่ดนตรีสดมาทำการแสดง นอกจากเป็นความต้องการของเจ้าภาพที่ว่าจ้างมาในงานเพื่อสร้างบรรยากาศของความสนุกสนาน สร้างสีสันให้กับงานที่จัดขึ้น ยังบ่งบอกถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและหน้าตาทางสังคมของผู้ว่าจ้างด้วยไปพร้อมกันด้วย คล้ายกับเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความร่ำรวยและบารมีของผู้ที่เป็นเจ้าภาพให้กับคนในชุมชนรับรู้ รวมทั้งผู้ที่เข้ามาชมในกิจกรรมรับทราบ ดังคำบอกเล่าของผู้นำชุมชนกล่าวถึงในประเด็นนี้ว่า

“...เอารถแห่แห่เด้อ เขาก็มีเงินจ้างอยู่ดีวะ จ้างมาโลด แล้วมันระดับบารมีนำอันหนึ่ง คนบางคนคันสิมีรถแห่กะบอกถึงความเป็นเจ้าภาพ มีหน้ามีตา มีเงินมีทอง มันบ่งบอกถึงความร่ำรวยนำ คนที่มีฐานะนำแมน่บ่คับ คันเขาบ่มีเงินมีทองเรากะแห่ซำนี้แหละ ก็กลอง พิณธรรมดาบ่แห่แหละ มันกะหลายบาทเป็นหมื่นสองหมื่น มันมาตรฐานสูง...”

สมชาย (นามสมมติ) สัมภาษณ์ 2563

ขณะเดียวกันการใช้บริการรถแห่ดนตรีสดยังสามารถดึงดูดให้คนทั้งในชุมชนและคนนอกชุมชนที่อาศัยอยู่ในตำบล หรือพื้นที่อื่นไกลออกไป เข้ามาร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมขบวนแห่ หรือผู้ชมที่รถแห่เคลื่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เมื่อมีรถแห่ดนตรีสดมาแสดงในชุมชนก็จะได้รับการตอบสนองจากผู้ที่ยืนชอบในเสียงดนตรี หรือที่เรียกว่า “ผู้มักม่วน” ได้เป็นจำนวนมาก

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง รถแห่นดนตรีสด : ความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่ใช้บริการรถแห่นดนตรีสด สามารถสรุปได้ว่า รถแห่นดนตรีสดมีที่มาจากการแห่กลองยาว แห่พิน หรือแห่แคน ที่ใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานบุญประเพณี พิธีการทั้งทางศาสนาและบริบทชาวบ้านทั่วไป ในยุคดั้งเดิมเป็นการแห่เครื่องดนตรีพื้นบ้านประกอบจังหวะเพื่อสร้างบรรยากาศของความสนุกสนานในงานบุญประเพณีที่จัดขึ้นในชุมชน ต่อมามีการผสมวง โดยนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านผสมกับเครื่องดนตรีสมัยใหม่ พร้อมกับการติดตั้งเครื่องขยายเสียงบนรถบรรทุก เริ่มจากรถบรรทุกขนาดเล็กสำหรับเปิดแผ่นเสียงจนกลายเป็นรถบรรทุกขนาดใหญ่ที่สามารถบรรเลงดนตรีและขับร้องสดได้บนรถ กลายเป็นมหรสพอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความแปลกใหม่และทันสมัยของการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ แต่ยังคงอัตลักษณ์ของความเป็นอีสานนั่นคือ การใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านและการบรรเลงดนตรีทำนองพื้นบ้าน เช่น ดนตรีหมอลำ เพลงลูกทุ่งหมอลำ เป็นต้น ถือเป็น การต่อยอดและปรับปรุงการแสดงตามช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไป

ส่วนความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้รถแห่นดนตรีสดนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น คือ 1) ลักษณะและความโดดเด่นของรถแห่นดนตรีสด ที่เป็นรถบรรทุกเครื่องเสียงขนาดใหญ่สามารถบรรเลงดนตรีเคลื่อนที่ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างสะดวก ไม่จำเป็นต้องติดตั้งเวที แต่มีคุณภาพของเสียงเทียบได้กับเวทีขนาดใหญ่ มีปฏิสัมพันธ์ด้วยการโต้ตอบกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างทันที ช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองระหว่างนักร้อง นักดนตรีกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งได้นำสื่อเทคโนโลยีสมัยมาผนวกเข้ากับการแสดง ซึ่งมีทีมงานดูแลในด้านการถ่ายทอดสด (Live) การบันทึกการแสดง (เทป) พร้อมกับการอัปเดตผลงานการแสดงลงในเฟซบุ๊กแฟนเพจ หรือช่องยูทูป ที่เป็นช่องเฉพาะของรถแห่นดนตรีสดแต่ละคัน ทำให้รถแห่นดนตรีสดสามารถเข้าถึงผู้ชมผู้ฟังทั้งที่เป็นคนในชุมชนและคนนอกชุมชนที่อยู่ไกลออกไป และ2) ดนตรีกับวิถีชีวิตของคนอีสานที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีในวิถีชีวิต ประเพณีตามเทศกาล และประเพณีและประเพณีเฉลิมฉลองทางสังคมต่าง ๆ และการใช้ดนตรีในการผ่อนคลายจากการทำงาน รวมทั้งการสร้างความสุขสานให้กับกิจกรรมที่จัดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเรื่อง รถแห่นดนตรีสด: ความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) ที่มาและพัฒนาการของรถแห่นดนตรีสดพบว่า รถแห่นดนตรีสดมีที่มาจากการแห่กลองยาว แห่พิน แห่แคน ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีปฏิบัติของคนอีสาน สามารถแบ่งพัฒนาการของรถแห่นดนตรีสดออกได้เป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคดั้งเดิม (ก่อนทศวรรษที่ 2520) ยุคผสมวง (ประมาณทศวรรษที่ 2520) ยุครถแห่นดนตรี (ประมาณกลางทศวรรษที่ 2530) จนมาสู่ยุคของรถแห่นดนตรีสด (ปลายทศวรรษที่ 2550) สะท้อนให้เห็นว่ารถแห่นดนตรีสดซึ่งเป็นการแสดงดนตรีรูปแบบหนึ่งมีวิวัฒนาการ

ไปตามยุคสมัยตามกระแสการเปลี่ยนไปของสังคม ซึ่งการแสดงของรถแห่ดนตรีสดก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่พยายามนำเสนอสิ่งที่แปลกใหม่ให้กับสังคมเพื่อทดแทนการแสดงดนตรีที่เคยมีอยู่เดิมที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนหรือสังคมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรียา สมุทรคุปต์ พัฒนา กิตติอาษา และศิลปกิจ ตีฆันตกุล (2541) พบว่าหมอลำซึ่งได้รับความนิยมจากผู้คนในท้องถิ่นอีสาน เป็นการแสดงที่ได้รับการพัฒนารูปแบบจากหมอลำเพลินเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และงานวิจัยของ ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ (2553) ชี้ให้เห็นว่าการแสดงพื้นที่บ้านที่เรียกว่า “หมอลำ” ซึ่งเป็นมหรสพอย่างหนึ่งของชาวอีสานได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลำไปตามยุคสมัย ตั้งแต่การลำพื้นที่นั่งลำกับพื้นคนเดียว ต่อมาได้เริ่มเพิ่มจำนวนผู้ลำเรียกว่า “หมอลำหมู่” หรือหมอลำกลอนที่มีการนำกลอนต่าง ๆ มาโต้ตอบกัน หลังจากนั้นได้พัฒนามาเป็นหมอลำเพลิน ที่มีการประยุกต์เอาดนตรีพื้นบ้านเข้ามาร่วมผสม เพิ่มจังหวะให้มีความกระชับมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งมาเป็นหมอลำซึ่ง ที่มีการลำ การร้อง การเต้น มีการใช้คำสอย การเต้ย ตลกหน้าเวที เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงก็เป็นเครื่องดนตรีสมัยใหม่ รูปแบบการแสดงมีความยืดหยุ่นสูง ตามใจผู้ชมเป็นหลัก ผู้ชมสามารถเรียกร้องได้ว่าต้องการให้ผู้ลำในกลอนต่าง ๆ ได้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหมอลำกับสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนไปหมอลำก็พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตัวเองตามไปด้วย จึงทำให้หมอลำไม่ตาย แต่มีการขึ้นลงตามพลวัตรของการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันงานวิจัยของคมกริช การินทร์ (2563) ก็พบว่าวงดนตรีพื้นบ้านอย่างวงโปงลางก็มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องของดนตรีและรูปแบบการแสดงเพื่อให้ความทันสมัยและสอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งความต้องการของผู้ว่าจ้าง ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับความคิดของ Williams (1963) ที่กล่าวว่าคนในสังคมมีระบบคุณค่าบางอย่างร่วมกัน ขณะเดียวกันสังคมก็พัฒนาไปตามการเลือกปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ๆ บางอย่างจะถูกปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตและความต้องการของคนในปัจจุบัน การสืบทอดของประเพณีเป็นการดัดแปลง ปรับแต่ง สิ่งที่เคยมีอยู่เดิมขึ้นมาใหม่ไม่ใช่นำเอาสิ่งที่มีอยู่เดิมมาทั้งหมดเพื่อที่จะทำให้วัฒนธรรมเหล่านั้นดำรงอยู่รอดต่อไปได้

2) ความนิยมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้รถแห่ดนตรีสด สามารถแบ่งเหตุผลที่ทำให้รถแห่ดนตรีสดได้รับความนิยมจำนวน 2 สาเหตุ ประกอบด้วย (1) ความโดดเด่นของของรถแห่ดนตรีสด ซึ่งเป็นการแสดงดนตรีที่มีความแปลกใหม่ในลักษณะการบรรเลงดนตรีสดบนตัวรถบรรทุกขนาดใหญ่ นักร้อง นักดนตรีสามารถมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการตอบโต้กับผู้ที่นั่งมาร่วมชมแนวได้อย่างทันท่วงที มีระบบเสียงที่เทียบได้กับการแสดงคอนเสิร์ต หรือเวทีหมอลำ สามารถเคลื่อนที่ทำการแสดงไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ภายในชุมชนได้โดยไม่ต้องตั้งเวที และ (2) การแสดงดนตรีที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนอีสาน โดยเฉพาะการแห่ที่ต้องใช้ดนตรีเป็นเครื่องประกอบและอยู่ในประเพณี วิถีปฏิบัติของคนในชุมชนมาอย่างยาวนาน เช่น การแห่ภาค แห่ผ้าป่า แห่กฐิน ซึ่งการแห่ด้วยรถแห่ดนตรีสดสามารถตอบสนองความต้องการในการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ อีกทั้งช่วยสร้างบรรยากาศความสนุกสนาน รวมถึงเชิญชวนให้ผู้คนทั้งในและนอกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของชาวฤทธิ์ ชาคำไยและสรวงสุดา สิงขรอาสน์ (2560) พบว่า การแห่ดนตรีมีบทบาท

หน้าที่ในการช่วยผ่อนคลายจากการทำงาน สร้างความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และบทบาทด้านวัฒนธรรมและประเพณี มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีในท้องถิ่น เช่น บวชนาค แต่งงาน และงานวิจัยของจากรุวรรณ ดัวงคำจันทร์ (2563) ที่พบว่า รถแห่ปรากฏอยู่ในประเพณี พิธีกรรมของชาวอีสานเกี่ยวประเพณีช่วงชีวิตประเพณีตามเทศกาล หรือฮีต 12 และประเพณี เฉลิมฉลองทางสังคมต่าง ๆ ขณะเดียวกันรถแห่ก็เป็นที่ยอมรับของคนในวัฒนธรรมอีสานและ กลายเป็นดนตรีกระแสนิยมที่นอกเหนือพื้นที่ภาคอีสาน หรือที่เรียกว่า “วัฒนธรรมไทยบ้าน” หรือ “เพลงอีสานใหม่”

3) พัฒนาการและความนิยมของรถแห่ดนตรีสดในกิจกรรมที่เกิดขึ้นของชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หากพิจารณาตามแนวคิดประเพณีประดิษฐ์ของ Hobsbawm and Ranger (1983) พบว่า ประเพณีประดิษฐ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ปรับเปลี่ยนวิถีประเพณีเก่าที่ขาดคุณสมบัติที่จะปรับตัว ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมขณะนั้น โดยการสร้าง ผลิตภัณฑ์และปรับเปลี่ยนระบบคุณค่าที่อ้างอิง วัสดุดิบโบราณ (Ancient material) เพื่อรับใช้บริบทสังคมที่กำลังเผชิญ รถแห่ที่มีอยู่แต่เดิมเป็นการ แห่ที่มีการผสมผสานกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ชาวบ้านเรียกว่า “การแห่กลองยาว” “แห่พิน” “แห่แคน” ต่อมามีการใช้รถบรรทุกขนาดเล็กมาใส่เครื่องเสียง และพัฒนามาเป็นรถบรรทุกที่มีการ ดัดแปลงภาพเป็นเวทีเครื่องเสียงที่สามารถเคลื่อนที่ได้ เห็นได้ว่าพัฒนาการของรถแห่ จนกระทั่ง กลายมาเป็นรถแห่ดนตรีสดที่ได้รับความนิยมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดง พร้อมทั้งนำ เอาเครื่องดนตรีและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงที่สามารถดึงดูดผู้คนใน พื้นที่ ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษากลิ่นอายของวัฒนธรรมของความเป็นอีสาน ผลที่เกิดขึ้นนั้นคือ รถแห่ดนตรีสดสามารถตอบสนองความต้องการของคนทั้งในชุมชนและคนนอกชุมชน รวมทั้ง เป็นที่รับรู้ของผู้คนทั่วไปที่ชื่นชอบความสนุกสนานและหลงใหลในเสียงดนตรี ในเรื่องนึ่งงานวิจัย ของกจิตติพนัน ประชาชาติ (2554) ซึ่งให้เห็นว่า ดนตรีสื่อพื้นบ้านอีสานเป็นเวทีในการแสดงออก ทางดนตรีอีสานได้อย่างเต็มที่ ทำให้การแสดงนั้นได้รับความนิยมและสามารถให้ความสนุกสนาน กับคนอีสานได้เป็นอย่างดี เนื่องจากดนตรีอีสานนั้นเป็นดนตรีระดับพื้นบ้านสามารถเข้าถึงชีวิต ชาวบ้าน สืบทอดพัฒนาโดยชาวบ้าน จนเป็นดนตรีที่สามารถเข้าถึงชีวิตจิตใจ กล่อมเกลาจิตใจ ตลอดจนให้ความบันเทิงแก่ชาวอีสานมาช้านาน ซึ่งรถแห่ดนตรีสดไม่ใช่เป็นเพียงการแสดงที่ยัง รักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแต่ยังสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับนักร้อง นักดนตรี ชาวบ้านที่มี ส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของรถแห่ดนตรีสด เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ ปฐม หงส์สุวรรณ (2556) พบว่า ประเพณีประดิษฐ์มีทั้งการหยิบยืมประเพณีจากท้องถิ่นอื่น การรื้อฟื้นประเพณีเก่า การอนุรักษ์สืบสาน และการประดิษฐ์ประเพณีใหม่ ทั้งหมดเป็นการสะท้อน ให้เห็นการนำภูมิปัญญา ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมของคนในสังคมที่ได้นำเอา ของเก่ามาแปรรูปร่างใหม่ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่ผันแปรไปตามกระแสของสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ เขาลักษณ์ อภิชาติवलลภ และกนกวรรณ มโนรมย์ (2554) พบว่า งานประเพณีบุญบั้งไฟเป็นความภูมิใจของคนอีสาน มีการคิดค้นรูปแบบการจัดงานให้มีความทันสมัย มีการรื้อฟื้นกิจกรรมบางอย่างขึ้นมาใหม่ ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาพิธีกรรมแบบเก่า สร้างองค์ประกอบใหม่ขึ้นมา ซึ่งบางอย่างไม่ได้เชื่อมโยงกับกิจกรรมหรือความเชื่อในอดีต

แต่เป็นการผสมผสานรูปแบบความบันเทิงที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตในเชิงเศรษฐกิจของชุมชนมากขึ้น บุญบังไฟถึงถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกับการแสดง อย่างเป็นหมอลำซิ่ง หรือรดแห่นตรีสดล้นแล้วแต่เป็นสิ่งกลายพันธุ์ จากวัฒนธรรมดั้งเดิม ด้วยกันทั้งสิ้น วัฒนธรรมของชาวบ้านล้นแล้วแต่มีการกลายพันธุ์ เนื่องจากการกลายพันธุ์นั้น เป็นการปรับตัวในทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้ฟังที่มีรสนิยมที่เปลี่ยนไป เพลงและการแสดงแบบชาวบ้านจึงมีการพัฒนาไปไม่รู้จักตามสมัยนิยม แตกต่างจากการแสดงในราชสำนัก ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกพัฒนาจนกลายเป็นจารีตหรือแบบแผนที่ตายตัว (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2557) ขณะเดียวกันสิ่งที่รดแห่นตรีสดสามารถทำได้มากกว่าการแสดงดนตรีพื้นบ้านที่ผ่านมานั้นคือ รดแห่นตรีสดได้สะท้อนความเป็นตัวตนของคนอีสาน และกำลังขยายผ่านเครือข่ายของคนอีสาน ไปยังพื้นที่อื่น ๆ ด้วยการอาศัยสื่อเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย (จารุวรรณ ดวงคำจันทร์, 2563)

ดังนั้นรดแห่นตรีสดที่กำลังได้รับความนิยมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่ารดแห่นตรีสดมีพัฒนาการมาจากการเล่น ดนตรีของคนในภูมิภาคนี้ มีการพัฒนา การปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่นเดียวกับการแสดงพื้น บ้านอย่างหมอลำ วงโปงลาง วงมโหรี เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ฟัง และยังคงทำให้ดนตรี ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต งานบุญ ประเพณีของคนในพื้นที่ให้คงอยู่สืบไป

รายการอ้างอิง

- กิตติพจน์ ประชาชาติ. (2554). วัฒนธรรมอีสานในสี่พื้นบ้าน. **วารสารวิชาการ AJNU ศิลปะ สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์**. 2(1), 14-86.
- คมกริช การินทร์. (2563). กระบวนการเปลี่ยนแปลงของดนตรีอีสาน:วงโปงลาง. **วารสารรัตนปัญญา**. 5(2), 35-46.
- จารุวรรณ ดวงคำจันทร์. (2563). การเติบโตของวัฒนธรรม “ไทบ้าน” ผ่านรดแห่นทรสพเคลื่อนที่. เอกสารสืบเนื่องจากการประชุม การประชุมวิชาการระดับชาติด้านมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา ครั้งที่ 2 “คลี่ คลาย ญาญ เคลื่อน” 20-21 พฤศจิกายน 2563 ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ฉันทิญาภัสร์ กาญจนาสาธนา บุญทัน เชษฐสุราษฎร์และอภิชาติ แสงไกร. (2557). ความอบอุ่นแห่งวิถีอีสาน. **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. 15(2), 97-89.
- เขาวฤทธิ์ ข้าคำไฮ สรวงสุดา สิงขรอาสน์. (2560). การบรรเลงตรวโนวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้: กรณีศึกษา คณะอีสานพื้นปี จังหวัดบุรีรัมย์. **รมยสาร**. 15(1), 263-274.
- ทรงวิทย์ ทิมพะภรณ์. (2553). หมอลำกับการดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 2(1), 66-88.
- ทรงวิทย์ สิทธิทองสี. (2563). ดนตรีกับวิถีชีวิตของคนอีสานบอกผ่านฮูปแต้มในลิมอีสาน. **วารสาร ศิลปกรรมและการออกแบบแห่งเอเชีย**. 1(2), 101-114.

เทพพร มั่งธานี. (2554). สูปแต้มในสิมอีสาน: ภาพสะท้อนความหลากหลายของลัทธิความเชื่อ.

วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 3(1), 40-54.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). โขน, การาบาว, น้ำเน่าและหนังไทย ว่าด้วยเพลง, ภาษา และ

น่านามทรสพ. กรุงเทพฯ: มติชน.

ปฐม หงส์สุวรรณ. (2556). แม้โขงกับการเป็นเวทีของประเพณีประติษฐานอีสาน.

วารสารอักษรศาสตร์. 42(2), 169-271.

ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ เยาลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และกนกวรรณ มโนรมย์. (2554). รื้อสร้างประเพณี:

การเปลี่ยนแปลงของบุญบั้งไฟในยุคโลกาภิวัตน์. **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง.** 7(2), 27-48.

พิทยะวัฒน์ พันธะศรี. (2557). มโนทัศน์: จากดนตรีถวายเทวสถานแห่งราชสำนักเขมรสู่ดนตรี

วิถีชีวิตชาวอีสาน. **วารสารช่อพะยอม.** 25(1), 41-51.

เพ็งวิภาศ พลเผ่า. (2559). การวิเคราะห์ผลกระทบสถานะบทบาทและองค์ความรู้ของประเพณี

ฮีตสิบสองคองสิบสี่ในจังหวัดขอนแก่น. (รายงานการวิจัย) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2561). กลองยาวในวิถีวัฒนธรรมของชาวอำเภอบัวเปี่ยม จังหวัด

มหาสารคาม. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 10(1), 91-109.

สุรียา สมุทรคุปต์ พัฒนา กิติอาษา และศิลปกิจ ตี๋ขันติกุล. (2541). **แต่งค์ทรงเครื่อง: ลีเก็น**

วัฒนธรรมประเทศไทย. นครราชสีมา: ห้องไทยศึกษานันทน์ สำนักเทคโนโลยีสังคม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

อติคม วงษ์นาง และสิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2560). มโนทัศน์: การพัฒนาเพื่อสืบสานคุณค่าทาง

วัฒนธรรม. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 9(2), 149-165.

Hobsbawm, E & Ranger, T. (1983). **Terrence The Invention of Tradition.** Cambridge:

Cambridge University press.

Williams, R. (1963). **Culture and Society.** Harmondsworth: Penguin.

สัมภาษณ์

सान (นามสมมติ). ผู้นำชุมชน. (2 กรกฎาคม 2563). สัมภาษณ์.

ท็อป (นามสมมติ). เจ้าของรถแท็กซี่. (21 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.

แคน (นามสมมติ). เจ้าของรถแท็กซี่. (6 กันยายน 2563). สัมภาษณ์.

จ๊อด (นามสมมติ). เจ้าของรถแท็กซี่. (6 กันยายน 2563). สัมภาษณ์.

บุญหลาย (นามสมมติ). ผู้นำชุมชน. (2 กรกฎาคม 2563). สัมภาษณ์.

สายใจ (นามสมมติ). ผู้นำชุมชน. (2 กรกฎาคม 2563). สัมภาษณ์.

เวียง (นามสมมติ). ชาวบ้านในชุมชน. (4 กรกฎาคม 2563). สัมภาษณ์.

สมชาย (นามสมมติ). ชาวบ้านในชุมชน. (4 กรกฎาคม 2563). สัมภาษณ์.